

6 november 1959

U 10821/59 - C 46 - P1/PS9.

PA 816/17

GEHEIM

Land: West-Duitsland.

Onderwerp: Vijfde Bondscongres van de Deutsche Gewerkschaftsbund, Stuttgart.

Referenties:

Datum van waarneming: September 1959.

Bron: Betrouwbaar, met goede contacten in de Deutsche Gewerkschaftsbund.

Opmerkingen:

Verzonden aan: de Minister van Buitenlandse Zaken.

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. J.E. de QUAY
Minister-President

Plein 1813 no. 4

's-GRAVENHAGE.

Het verloop van dit congres kan beschouwd aan de hand van de persverslagen, verschenen in de "Welt der Arbeit" (viele bijlage 1), alsmede in verschillende andere kranten uit de bondsrepubliek worden gevolgd. In verband hiermede houdt onderstaand verslag slechts de behandeling van een aantal punten in, die rapporteur van belang voorkomen.

1. Organisatie van de DGB

"Nooit was zo weinig macht in zo vele handen verenigd". De DGB zelf betekent niet veel, de 16 Industriegewerkschaften, en onder hen de big four: IG Metall, IG Bergbau, IG Bau, Steine und Erden en Gewerkschaft Öffentliche Dienste, Transport und Verkehr (OTV) hebben, elk voor zich, de macht en beheersen de DGB. Het gevolg is een volstrekt gebrek aan coördinatie en generlei eenheid, noch ten aanzien van de contributies, noch ten aanzien van vele andere punten, zoals tariefpolitiek, vakverenigingspers, ondersteuning bij staking, werkloosheid, ziekte, invaliditeit.

Het punt "organisatie" speelde op het congres dan ook een belangrijke rol. De wens naar meer eenheid, naar concentratie, tot uitdrukking komend in versterking van de DGB-top en vermindering van de soevereiniteit der aangesloten vakbonden, o.m. door vermindering van het aantal vakbonden van 16 tot 10, kon op dit congres nog niet gerealiseerd worden en werd naar het volgende congres verschoven. Het bestuur kreeg opdracht met voorstellen te komen.

Intussen blijkt uit velerlei gesprekken met gedelegeerden, dat hier een toenemend krachtige druk van onder op wordt uitgeoefend. Het meest typische symptoom daarvoor was wel, dat - terwijl het boek van Otto Stolz, "Die Gewerkschaften in der Sackgasse", door de vakbeweringspers algemeen ofwel afgekraakt ofwel genegeerd is - onder vier ogen chroniconen toegegeven werd, dat Stolz met zijn kritiek gelijk had.

2. Terugtrekken van de ideologie

Er waren enkele momenten, waarin een echt en levend fluidum door de zaal ging - de twee belangrijkste lijkten rapporteur de ontvangst van het referaat van Rosenberg: "Wirtschafts-

politik als Aufgabe" en de bijna met "devotie" te beschrijven stemming, waarin aan het slot het oude lied "Brüder zur Freiheit zur Sonne" gezongen werd. De beide momenten concretiseren het spanningsveld, waarin zich de ontwikkeling van de DGB afspeelt. Het oude lied vormt daarbij de ene pool: de vakbeweging als strijdbare organisatie tegenover een in zich slechte maatschappij, die de weg naar de utopisch ideale maatschappij zal banen - vijandschap tegenover het bestaande, idealistisch vertrouwen in de toekomst - de arbeider, niet als drager van de huidige staat en maatschappij, maar als de moreel onaantastbare bouwer van een eigen, goede wereld. De andere pool lag in het referaat van Rosenberg: de erkenning, dat de maatschappij, zoals zij is, de eigen wereld, ook van de arbeiders is, dat zij vele goede dingen voor de arbeiders tot stand heeft gebracht, dat de arbeiders in deze maatschappij hun eigen rol constructief te spelen hebben, kortom het maatschappelijk tegenstuk tot de politieke vaststelling van het 6de Congres van de Socialistische Internationale in Hamburg (juli 1959), waar men constateerde, dat de arbeidersklasse zich in de staat geïntegreerd had. De kern van Rosenbergs denken is, dat de arbeiders niet meer tegenover de maatschappij staan, zich er in hebben geïntegreerd, en dat de eigenlijke strijd gaat om rechtvaardige verdeling van het nationaal inkomen enerzijds en om controle op het economische leven ter vermindering van misbruik anderzijds. Hiermede in overeenstemming de in velerlei vormen opduikende opmerking: "onze actiemogelijkheden zijn smal geworden", - met verwijzing naar de hoge levensstandaard, de koelkasten, televisieapparaten, Volkswagens, enz. ook voor de arbeiders en naar de praktisch bereikte full employment.

Waarop deze controle zich zou moeten richten, welke controle-apparatuur men op het oog heeft - Rosenberg kon op hem daarover door rapporteur gestelde vragen geen antwoord geven: "Wij staan eerst aan het begin van de discussie daarover - wij zijn ervan overtuigd, dat deze controle noodzakelijk is - hoe ver zij zich moet uitstrekken, welke ressorts daaronder moeten vallen en hoe zij moet worden uitgeoefend, dat alles moet in de nu komende discussies doordacht en uitgewerkt worden" - m.a.w. bestaat alleen de slogan. Rapporteur onthoudt zich van verdere analyse van de desbetreffende referaten van Rosenberg en van de herkozen voorzitter Richter. Alleen deze vaststelling: beide redevoeringen geven duidelijk te kennen, dat de Duitse vakbeweging belangrijke stappen heeft gedaan en nog doen zal naar een realistisch in-

SECRET

stelling. Zij ontwikkelt zich in de richting van de Nederlandse, Scandinavische, ja zelfs van de Amerikaanse vakbeweging.

3. De verhouding Oost-West

De DGB ondersteunt krachtig sindsdien het "Kuratorium Unteilbares Deutschland", dat zijnerzijds weer een krachtige actie op dit congres heeft gevoerd. Heftig was de aanvaarding van Antrag 11 over "Wiedervereinigung" en verbod van alle contacten met de FDGB (de vakorganisatie van de d.d. Deutsche Demokratische Republik).

Dit punt der contacten gaf aanleiding tot een van de meest interessante debatten in het congres, en wel over Antrag 12, ingediend door de DGB-Bundesjugendausschuss. Het punt, dat de opwinding en de felle debatten veroorzaakte, was punt 3 in de redactie van de Antragskommission, dat - in strijd met de aangenomen Antrag 11 - jeugdcontacten met "betriebliche Jugendausschüsse Mitteldeutschlands" mogelijk zou hebben gemaakt. Het punt werd door de jongerenvertegenwoordigers heftig verdedigd - door de oudere generatie even heftig bestreden. De felste aanval kwam van de Berlijnse gedelegeerden onder aanvoering van Scharnowsky. Het punt 3 werd ten slotte met een niet onbelangrijke meerderheid verworpen.

Interessant was dit debat vooral doordat hierin naar voren kwam, hoe zeer in de jongere generaties het begrip voor de communistisch-totalitaire ontwikkeling in de zone verwaakt en vervaagd is - hoezeer onder de invloed van de slogans der "Wiedervereinigung" en van het "socialisme" juist bij de jongeren de bereidheid tot "gesprekken" sterk geworden is, hoezeer de herinnering aan de 17e juni bij hen al vervaagd is en hoe gering het besef is van de vijandelijkheid van het zonerégime. De oudere generaties toonden hiervoor een veel helderder begrip. - Voor de resoluties vide bijlage 4.

4. Europese integratie

Zowel in een tweede rond van Rosenberg (vide bijlage 5) als in de debatten bleek van een heel wat positiever instelling tegenover de Europese integratie en de Gemeenschappelijke Markt dan men bij de SPF kan vinden.

Intussen moet toch worden opgemerkt, dat hierin meer een goedkeuring tot uitdrukking komt van de ontwikkeling, zoals die zich voltrokken heeft en bezig is te voltrekken, dan een eigen, in die

richting werkende kracht. Men staat "bejahend" tegenover de zaak, doet er echter weinig of niets voor, beklagt zich over te geringe vertegenwoordiging, te geringe raadpleging van de vakbeweging, maar doet geen stappen uit eigen initiatief om daar verbetering in te brengen. Het DGB heeft zelfs zijn bijdrage aan het z.g. liaisonbureau in Brussel nog niet betaald. Toen voorgesteld werd bij het bestuur van de DGB een bureau voor Europese zaken in te richten werd eerst van de bestuurstafel af geantwoord, dat dit er al lang was - toen nadere inlichtingen gevraagd werden bleek, dat dit "bureau" alleen bestond in het delegeren van desbetreffende vragen aan een bestuurslid, terwijl geen sprake was van een werkelijk bureau, zodat het bestuur toen van het congres de opdracht moest krijgen een dergelijk bureau nu werkelijk op te richten. De verklaring kan waarschijnlijk gezocht worden in de organisatievorm van de DGB met het zwaartepunt in de verschillende Industriegewerkschaften, die zich vrijwel uitsluitend op hun eigen ressort richten en er zelfs niet in slagen een vakbewegingspolitiek voor de bondsrepubliek, laat staan voor Europa te ontwikkelen.

In een gesprek hierover zeide de herkozen voorzitter Richter ongeveer het volgende: "Ik ben nu voor de tweede maal en tevens voor het laatst herkozen. Je kunt mij als het ware met president Eisenhower vergelijken, die ook een "lame duck" is. Dat betekent ook voor mij, dat ik mijn handen veel vrijer zal hebben dan in de vorige perioden. Ik hoef er geen rekening meer mee te houden, dat ik 'al of niet herkozen zou kunnen worden. Van die grotere vrijheid zal ik gebruik maken om velerlei punten, die ik tot dusver alleen met zijden handschoenen of helemaal niet kon aanpakken, werkelijk ter hand te nemen. Een van die punten en wel het eerste daarvan zal zijn, dat ik mij actiever met Europa zal gaan bezig houden. Het is volkomen juist, dat wij in dat opzicht actiever moeten worden. Ik zal dat nu ook doen en hoef daarbij niet meer te vrezen antikrachten op te waken."

5. De kolencrisis

Er werden vele en luide worden gesproken over de kolencrisis - terwijl men in de wandelingen meestal onozwonden toegaf, dat dit een opgeblazen geval is, dat er nog nooit zo weinig werkloosheid geweest is in het Ruhrgebied als juist nu, dat de structurele omstelling van steenkool op olie nu eenmaal noodzakelijk is,

dat praktisch iedere arbeider, die om welke reden ook uit het mijnbedrijf ontslag neemt of ontslagen wordt terstond arbeid vindt in andere bedrijven, enz. Er doeken merkwaardige begrippen op, zoals "Sicherstellung des Arbeitsplatzes", die men echter onder vier ogen weer snel liet vallen, wanneer gepointeerd gevraagd werd of dit de eis inhield, dat onrendabele mijnen in bedrijf moesten worden gehouden en of deze "Sicherstellung des Arbeitsplatzes" als slogan geen herinneringen wekte aan het ontstaan van de horigheid onder de vroegmiddeleeuwse boeren, enz.

Hoewel men met Rosenbergs referaat duidelijk afstand neemt van algemene nationalisatie- of socialisatie-eisen, blijft toch de nationalisatie van het mijnbedrijf op het programma als belangrijke eis. De kolencrisis wordt gebruikt als motief om aan deze eis kracht bij te zetten. Alleen "planmäßige" exploitatie van de mijnen door de staat zou hebben kunnen verhoeden, dat het tot deze crisis kwam.

6. Verkorting van de arbeidstijd

De eis naar verkorting van de arbeidstijd blijft, ondanks het appél van bondsminister Erhard, op het program. Deze eis wordt met vele argumenten verdedigd - o.m. met het argument, dat de 40-urenweek in de lijn van de ontwikkeling ligt en dat de omstelling beter in tijden van hoogconjunctuur kan worden uitgevoerd. Ook weer in de wandelgangen onder vier ogen geeft men toe, dat het in feite veel minder gaat om werkelijke verkorting van de arbeidstijd dan om verhoging van het aantal uren, waarvoor dubbele betaling wegens overwerk verkregen kan worden.

7. Mitbestimmung

Er was veel critiek op de Mitbestimmung. Openlijk werd van de bestuurstaafel toegegeven, dat veel van deze critiek gerechtvaardigd was. Men moest echter bedenken, dat in wezen deze critiek niet zozeer de Mitbestimmung en haar functioneren betrof als wel het feit, dat men niet altijd gelukkig was geweest in de keuze van de Arbeitsdirectoren - men had ook te weinig voor deze functie bekwaame mannen gehad. De volbeweging zal zich meer moeten bezig houden met het wakken van persoonlijkheden, die over de capaciteiten vervolgen, die voor deze functie nodig zijn.

8. Slotopmerking

Men zag achter de bestuurstaafel weinig "koppen", weinig krachtige persoonlijkheden, veel meer het type van de brave vakverenigingsman. Uitvoerende vormen mannen als Rosenberg, voorts Guttmuth van de IG Bergbau, Kunnennusz van de IIV, Böhner van de IG Metall.